

Yhteistoiminnan tuloksia

Kevyen liikenteen väylä yhteistyöllä

Liikenteestä kannetaan huolta myös maaseutukylissä. Liikenteen määrä kasvaa, mutta tiemäärärahat riittävät hädin tuskin olemassa olevan tieverkoston ylläpitämiseen. Kevyen liikenteen ja etenkin lasten koulumatkojen turvallisuus nousevat melkein aina esille kylien kehittämisen yhteydessä.

Köyliössä vauhditetaan pyörätien rakentamista talkoilla

Köyliön kuntakeskuksen Kepolan sekä Ristolán kylán välille rakennetaan 4 km kevyeen liikenteen väylää. Kylien väliä kuljetaan vilkasta Säkyli-Peipohja-tietä ja mm. koulu, kaupat, kunnanvirasto, kirjasto ja terveyskeskus sijaitsevat Kepolassa. Ristolassa on taas teollisuutta, ja sinne kuljetaan töissä muun muassa Kepolasta. Reitti on myös lenkkeilijöiden ja sunnuntaipyöräilijöiden suosiossa, ovathan näkymät ympärillä kuuluisaa kansallismaisemaa.

Kevyen liikenteen väylä nousi ykkösjalle kummankin kylán kyläsuunnitelmassa, ja niinpä Kepolan kyläyhdistys ry ja Ristolán kylätoimikunta esittivät kunnalle, että kyläläiset lupaavat talkootyöllä muun muassa hankkia maanomistajien luvat ja raivata puuston pyörätien reitiltä. Tiehallinto saatiin mukaan rakentamaan Köyliönjoen ylittävä silta, ja niin kunta päätti osallistua hankkeeseen. Kunnan vuoden 2005 talousarviossa oli kevytväylään 120 000 euroa. Vuodelle 2006 on varattuna 200 000 euroa, mutta talkootyön suuren määrän ansiosta ainakin vuonna 2005 osa rahoista jäi käyttämättä.

Turun tiepiiri vaati, että väylästä laaditaan tiesuunnitelma eikä vain parantamissuunnitelma. Suunnitelma eteni kuitenkin nopeasti, eikä sitä tarvinnut asettaa näytteille, koska kaikilta maanomistajilta saatiin kirjallinen suostumus.

Kyläyhdistykset raivasivat puuston väyläalueelta syksyllä 2005, ja viljelijät saivat korjata satonsa pelloilta. Sen jälkeen kunnan kilpailuttama urakoitsija pääsi pohjustustöihin, jotka ovat meneillään nyt talvella 2006. Silta valmistunee ensi syksynä.

Lisätietoja: Kepolan kyläyhdistys: www.sataviestinta.fi/kepola/index.html ja Ristolán kyläyhdistys: www.koylio.com/kotisivu.php?id=98

Orimattilassa kevytväylä talkoilla

Orimattilan Pakaalla kyläläiset rakentavat itse kevytväylää Lahti-Koskenkylä-tien viereen. Kaupunki on luokitellut tien vaaralliseksi, ja koululaiset saavat koulukyydin. Tälläkin tiellä on runsaasti raskasta liikennettä.

Pyörätieasiaa on alusta alkaen ajettu yhdessä Orimattilan kaupungin ja Hämeen tiepiirin kanssa. Pyörätie ei ollut tiepiirin suunnitelmissa, mutta

tiesuunnitelman tekoon annettiin lupa. Maanomistajat ovat lahjoittaneet maankäyttöoikeuden väylän kohdalta, ja myös konetyöt tehdään talkoilla. Töitä rahoitetaan rahankeräyksellä. Kaupungilta on saatu mm. sora ja taloudellista avustusta siltaa varten. Isoon urakkaan kannusti myös naapurikylän esimerkki: Uudenkartanon kyläläiset olivat jo aiemmin rakentaneet pyörätien koululleen.

Lisätietoja: www.orimattila.fi/koulut/pakaa/pakaan_kyla/pakaa.html.

Salon seudulla tehdään pyöräilyreitti pikkuteitä pitkin

Salo-Strömman-pyöräilyreitistö toteutetaan olemassa olevia pikkuteitä, yksityisteitä ja metsäteitä hyödyntäen. Suunnittelu aloitettiin vuonna 2003, ja alusta alkaen mukana olivat Teijon alueen kyläyhdistys, Kotaladon kyläyhdistys, Strömman-Dahlbyn kyläyhdistys sekä alueen kunnat, tiepiiri, metsähallitus, TE-keskus ja Lounais-Suomen maaseudun kehittämissyhteistyö. Pyöräilyreitistön suunnitteluun saatiin tukea paitsi toimintaryhmältä, myös Liikenneministeriön Jaloin-ohjelmasta. Hanke toimii pilottihankeena haja-asutusalueen kevyen liikenteen turvallisuuden parantamisessa. Sen myötä alueelle saadaan turvallinen kevyenliikenteen reitti kyläläisten arkiliikkumiseen. Samalla se lisää alueen matkailullista vetovoimaa.

Kyläyhdistys voi vaikuttaa

Pyörätie on vain yksi mahdollisuus, kun liikenneturvallisuutta halutaan parantaa. Muita ratkaisuja ovat nopeusrajoitukset, hidasteet ja ajoradan kavennukset. Taajamissahan liikenne on yleensä rajoitettu 40 tai 50 kilometriin tunnissa.

Tiepiirit laativat vuosittain toiminta- ja taloussuunnitelmia, joissa on seuraavan viiden vuoden tienpidon hankkeet ja investoinnit. Taloussuunnitelmia varten tiepiirit pyytävät lausuntoja kunnilta ja maakuntien liitoilta. Kyläyhdistyksen kannattaa olla yhteydessä sekä kuntaan että suoraan tiepiiriin, ja tarjoutumalla tekemään osan työstä itse voi saada hankkeet etenemään nopeammin.

Kepolan-Ristolän pyörätie on hyvää vauhtia valmistumassa. Kuva: Pirjo Kotiranta.

Hoidettaisiinko jätevedet yhdessä?

Uusi jätevesiasetus hämmentää maaseudun asukkaita. Vanhat sakokaivot eivät enää riitä täyttämään vaatimuksia. Mahtuuko tontille maasuodattamo? Pienpuhdistamo on vaihtoehto, mutta ei mikään halpa sellainen.

Usein on edullisempaa ja tehokkaampaa hoitaa asia usean kiinteistön tai peräti koko kylän voimalla. Kunnan runkoputkeen liitettävä oma viemäriverkosto tai kyläpuhdistamo ovat hyviä ratkaisuja - varsinkin jos kylä ei ole maantieteellisesti kovin hajanainen.

Mikäli kiinteistön jätevesien johtaminen vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon ei onnistu, eikä yhteispuhdistamonkaan rakentaminen ole mahdollista, täytyy kiinteistön jätevedet puhdistaa omalla tontilla. Ensin tulee selvittää kunnasta, minkälaisia määräyksiä ja suosituksia alueelle on annettu. Yhdessä jätevesisuunnitelman tekijän kanssa valitaan kiinteistölle sopiva käsittelymenetelmä: maaperäpuhdistamo, laitepuhdistamo tai umpisäiliö. Edullisuusvertailussa tulee ottaa huomioon paitsi laite- ja rakentamiskustannukset, myös käyttökustannukset. Tässäkin vaiheessa kannattaa tehdä yhteistyötä naapurien ja kyläläisten kanssa: yhdessä kilpailuttamalla laitevalmistajia ja urakoitsijoita voidaan säästää kustannuksissa.

Västanfjärd - Päästötön kunta- pyrkii minimoimaan kunnan jätevesistä aiheutuvat päästöt. Mm. kaikkiin uudisrakennuksiin kunnassa on asennettu ekologiset käymälät. Kuvassa kylän yhteinen matonpesupaikka, jonka jätevedet puhdistetaan juurakko-puhdistamossa. Kuva: Mia Saloranta.

Lisätietoja: www.vastanfjard.fi/agenda21

Taivassalossa kyläläiset rakensivat paineviemäriverkon

Taivassalon Vehaksen kyläläiset päättivät ratkaista jätevesiongelmansa yhdessä ja perustivat jätevesiosuuskunnan. Osuuskuntaan kuuluu 60 kiinteistöä. Viemäriä on rakennettu 12,5 km, josta jätevesi pumpataan kunnan viemäriverkoston. Paineviemäriin päädyttiin, koska se on ympäristöstävällinen ja edullinen menetelmä hoitaa jätevedet.

Vehaksen alueella on 39 vakituisesti asuttua taloa, kesämökit mukaan lukien osuuskunnan mahdollisia jäseniä on yli 100, joista siis ensimmäisessä vaiheessa liittyi mukaan 60.

Paineviemärijärjestelmässä jokaisella talolla tai taloryhmällä on oma repijäpumppaamo, joka hajottaa viemärijätteen. Pumppaamoita on Vehaksessa noin 30. Jäteliete johdetaan sitten 40 mm putkessa 6 km pitkään runkoverkkoon. Runkoverkko mitoitetaan siten, että viemäriputken virtausnopeus pysyy samana. Vehaksen runkoputken läpimitta kasvaa 63 millistä 75 milliin ja myöhemmin 90 milliin.

Runkoverkkoon tulee lisäksi kolme linjapumppaamo. Linjapumppaamoon voidaan liittää taloja perinteisellä viettoviemärillä. Viemäriinjoja vedettäessä pyritään aina kiertämään räjäytyksiä vaativat kohteet. Räjäytystarve nostaa aina hintaa. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen peukalosäännön mukaan siirtoviemäriä ei kannata rakentaa, jos kustannukset nousevat yli 5 000 euron liittyjää kohti.

Vehaksen viemäriverkoston kustannusarvio on 300 000 euroa. Hankkeen alussa Lounais-Suomen ympäristökeskus myönsi hankkeelle tukea 54 000 euroa. Jo samana syksynä saatiin lisäavustus toteutumatta jääneitä hankkeita varten myönnettyistä varoista, ja tukea on mahdollisuus hakea lisää kahtena seuraavana vuotena. Tuen ehtona on, että viemäriin varrella on vakituisia asukkaita.

Talkootyöllä on myös tärkeä osa niin Vehaksen kuin muidenkin kylälähtöisten vesi- ja viemärihankkeiden toteutuksessa. Kaivuutyöt ostettiin Vehaksessa urakoitsijalta, mutta monet muut työt hoituivat talkoilla. Naisväki keitti kahvia kaivuutöissä olleille kaksi kertaa päivässä koko runkolinjavaiheen ajan ja tämä joudutti osaltaan töitä.

Paineviemäri on tarkempi kuin viettoviemäri jätteen koostumuksen suhteen. Metall- ja muoviesineitä ei missään tapauksessa saa laittaa viemäriin, ne rikkovat repijäpumppuja. Järjestelmä on kuitenkin toiminut moitteettomasti, tarkoitus on laajentaa verkostoa tulevana vuosina. Samalla vedetään vesijohto sitä vaille oleville kiinteistöille.

Porvoon saareen kymmenen kyläpuhdistamo

Porvoon Emäsalossa valmistui kesäkuun -05 alussa ensimmäinen kymmenestä saareen rakennettavasta yhteispuhdistamosta. Saaren vesiasiat hoidettiin kerralla kuntoon: Samalla kun rakennettiin 82 km runkovesijohtoa, asennettiin myös 25 km jätevesiviemäriä, ja jätevedet johdetaan yhteisiin puhdistamoihin. Hanke on mahdollistanut saaren asukkaille pääsyn nykyaikaisen vesihuollon piiriin.

Käynnistämistä vaille valmis kyläpuhdistamo oli hankkeen opintoretkikohteena Emäsälössä. Kuva: Mia Saloranta.

Sykäys Emäsälön 1,5 miljoonan euron vesiprojektiin ja sen mukana tuleviin yhteispuhdistamoihin saatiin naapurisaarella Vessön Londbölen kylässä toteutetusta vesiprojektista.

Emäsälön vesiprojektia johtaa Esko Väänänen, ja hänen aloitteestaan toteutettiin myös Londbölen kylän projekti, joka sai alkunsa Väänäsen perheen omista ja naapureiden tarpeista. Saarella talousveden saanti oli suuri ongelma, sillä niin rengas- kuin porakaivoihinkin tuli huonoa vettä.

Ehtona vesijohdon vetämiselle oli, että jätevesiasiatkin on hoidettava. Tarjouskilpailun ja eri vaihtoehtojen arvioinnin perusteella päädyttiin siihen, että kallioisessa saarella paras vaihtoehto on rakentaa useamman kiinteistön yhteisiä, biologis-kemiallisia panospuhdistamoita.

Londbölen projekti toimi hyvin pilottihankkeena ja hyvät puhdistustulokset innostivat kymmenen pienpuhdistamon hankkimisprojektiin. Alueen

vesi- ja jätevesihankkeita koordinoimaan perustettiin pari vuotta sitten Porvoon Saariston Vesihuoltolaitos Osuuskunta, joka rakennuttaa ja omistaa järjestelmät. Rinnalle perustettu Porvoon Saariston Hoitokunta Oy vastaa käytännön tason operatiivisista tehtävistä. Esko Väänänen on myös osuuskunnan sihteeri.

Saarella puntaroiitiin erilaisia vaihtoehtoja jätevesien hoitamiseksi. Eri pienpuhdistamo- ja pumppukaivotekniikat kilpailutettiin, ja valituksi tuli järjestelmä, josta valmistaja pystyi esittämään hyviä ja luotettavia viranomaisten valvomia puhdistustuloksia. Tietoja vahvistivat omat Vessön puolelta saadut tulokset. Esko Väänänen sanoo nyt hankittujen panospuhdistamoiden olevan muihin tarjolla olleisiin vaihtoehtoihin verrattuna kallis ratkaisu. Mutta investointi tehdään 25 vuoden päähän, ja valinnassa painoivat hintaa enemmän laitoksen luotettavuus ja puhdistustulokset.

Puhdistamo on niin sanottu suljettu systeemi, jossa kiintoainetta jää jäljelle vain pieni määrä. Kiintoaineen voi kompostoida, ja puhdistettu jätevesi eli kirkaste voidaan johtaa maastoon tai käyttää kasteluun.

Porvoon Emäsalossa on vakituisesti asuttuja kiinteistöjä n. 177 ja vapaa-ajan kiinteistöjä yli 600. Monissa vapaa-ajan asunnoissa asutaan myös lomien ulkopuolella. Osuuskuntaan on liittynyt jo yli 370 yhteisestä vesihuollosta kiinnostunutta taloutta, joista 220 on Emäsalosta. Tämän ja ensi vuoden aikana Emäsaloon rakennettavat kymmenen kyläpuhdistamoa mahdollistavat n. 200 kiinteistön jätevesien käsittelyn.

Esko Väänänen kiittelee vesiprojektin toteutumisesta Uudenmaan ympäristökeskusta, joka on paitsi myöntänyt vesihuoltoavustuksen ja koordinoanut EU-rahoituksen, niin myös ohjannut hanketta positiivisella ja kannustavalla otteella. Myös Porvoon Veden rooli on ollut tärkeä: siltä on saatu sekä henkistä tukea että materiaaliavustuksia.

Lisätietoja: Esko Väänänen, esko.vaananen@porvoonsaariston.fi

Jätevesisuunnitelmien teko työllistää

Ryhdyttäessä parantamaan jätevesien käsittelyä uuden asetuksen vaatimalle tasolle, on laadittava jätevesisuunnitelma, jonka tekijän tulee olla pätevytynyt alan asiantuntija. Jätevesisuunnitelmalla pyritään löytämään edullisin tapa hoitaa jätevesiä siten, että käsittely täyttää asetuksen vaatimukset. Esimerkiksi Varsinais-Suomen Vesihuolto-osuuskunta tekee suunnitelmia Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa Oripään kunnasta käsin.

Myös puolueeton ei-kaupallinen neuvonta on tarpeen, jotta maaseudun asukkaat eivät eksyisi laiteviidakossa. Vertti-hankkeen jätevesi-illat herättivät suurta mielenkiintoa, osanottajamäärät nousivat ennätyskelliseksi verrattuna muihin kyläiltoihin. Päteviä neuvoja asuinkiinteistöjen jätevesien puhdistamiseen löytyy esim. Suomen vesiensuojeluyhdistysten liiton Internet-sivuilta: www.jatevesi.fi. Puolueetonta tutkimustietoa jätevesijärjestelmistä löytyy Suomen Ympäristökeskuksen puhdistamotiedostosta: www.ymparisto.fi
> Vesivarojen käyttö > Vesihuolto > Haja-asutuksen jätevedet > SYKEN puhdistamotiedosto.

Tiet ja tietoverkot työllistävät

Kyläyhdistysten rooli palvelujen ja infrastruktuurin ylläpitäjänä vahvistuu. Yhdistys tuntee kylänsä palvelutarpeet ja se voi toimia sopijana tai työntekijöiden löytäjänä. Kuitenkin itse palvelut tuottaa usein yksityisyrittäjä tai osuuskunta. Paikallisuus tuo silloinkin tuttuutta ja luotettavuutta asiakassuhteisiin, ja yhä useampi yrittäjä on jollakin tapaa mukana kyläyhdistyksen toiminnassa aktiivisena toimijana tai sponsoriavun antajana.

Tiet ovat kylien napanuoria!

Kari Äikäs toimii tieisännöitsijänä Pirkanmaan Mouhijärvellä. Hän teki rohkean päätöksen; jätti työnsä teollisuudessa, kävi Suomen Tieyhdistyksen tieisännöitsijäkurssin, kouluttautui myös jätevesineuvojaksi ja muutti maalle.

Tieisännöinti on uusi ammatti ja palvelu yksityisteille. Tehtävänä on huolehtia oikeudenmukaisuudesta tienpidossa ja tiestön kunnosta nyt sekä teiden säilymisestä tuleville polville. Lisäksi tieisännöitsijä on usein yksi kylän toimijoista.

Tieisännöitsijä toimii yrittäjänä ja tarjoaa palveluita yksityisteille ja tiekunnille. Hänen palvelujaan ostetaan yksittäisinä toimeksiantoina tai kokonaispalveluna. Palveluvalikoimaan sisältyy tieyksikkölaskenta, tiekokousten ja muun tiehallinnon hoitaminen, maksuunpanoluetteloiden laadinta, kunnossapidon, avustusasioiden ja parannushankkeiden hoitaminen, tieriitojen sovittelu, neuvonta ja paljon muuta.

Kuva: Mia Saloranta.

Suomessa toimii noin 120 tieisännöitsijää ja lisää koulutetaan siten, että jo vuonna 2007 pitäisi heitä olla töissä noin 200. Tällä hetkellä 2–3 kunnan alueella riittää töitä yhdelle tieisännöitsijälle, mutta koska nykyään talkoilla hoidettavia tiekuntia koko ajan siirtyy ostopalveluihin, tarvitaan tulevaisuudessa jo yhden keskiverto maaseutukunnan alueelle 1–2 tieisännöitsijää.

Yksityisteille suunnatun julkisen rahan vähentyminen, vastuuhenkilöiden ikääntyminen, kylien autoituminen, perinteisen talkoohengen katoaminen, tienkäytön tarpeen muuttuminen, kaupunkilaisomistus... Edellä on syitä, joiden takia tieisännöintipalveluiden tarve kasvaa nopeasti.

Kilpailuttamalla auroksia, soratoimituksia ja muita palveluja tieisännöitsijä saattaa säästää tiekunnan varoja hyvinkin oman palkkionsa verran. Ennen kaikkea tarkoituksena on parantaa teiden hoitoa ja kuntoa. Tällä hetkellä teiden kunto koko maan keskiarvona tutkittuna on heikentynyt.

Tieisännöitsijä on tulevaisuudessa ehkä yksi tärkeä kylien toimivuuden takuumies. Hänen vastuulleen jää merkittävä osa tienpidon järjestämisestä. Tieisännöitsijästä kehittyä kylien asukkaiden ja viranomaisten välinen toimija tieasioissa joka lisäksi huolehtii että puunkuljetus onnistuu ja mökkiläiset pääsevät esteittä perille.

Suomen tiestöstä lähes 80 % on yksityisteitä ja yksityisteiden varrella asuu noin ½ miljoonaa suomalaista. Vapaa-ajan asuntojakin on noin 600 000 joista suurin osa sijaitsee yksityisteiden varsilla. Suomessa on myös laaja ja toimiva metsätieverkosto. Tiet ovat kylien ehkä tärkein elinehto. Jos maamme 350 000 km yksityistietä ei pidetä yllä, työssäkäynti ja vapaa-ajanvietto maaseudulla vaikeutuu ja kylät hiljenevät.

Lisätietoja: Tieisännöitsijä Kari Äikäs, 050 434 2410.

Kuka avaa laajakaistat?

Elektroniikkahuolto Pentti Paananen huoltaa Pertunmaan ja naapurikuntien sähkölaitteita "sähköpaimenista tietokoneisiin". Ukkosten jälkeen riittää vipinää, kun asiakkaat pyytävät korjaamaan tai vaihtamaan rikkiäisiä modeemeja, televisioita ja maatalouden laitteita.

Myös laajakaistamodeemit ja päätelaitteet työllistävät Penttiä. Etelä-Savoon ja osin naapurimaakuntiin rakennetaan parhaillaan maailman laajinta langatonta laajakaistaverkkoa. Taloon tulevan antennin paikka vaihtelee maaston ja tukiaseman etäisyyden mukaan. Jos tukiasema on lähellä ja antenni asennetaan räystääseen, niin asiakas saattaa itse asentaa antennin. Jos tukiasema on etäällä, niin sopivan paikan löytäminen, antennin kiinnittäminen, kaapeloinnit ja asennukset saattavat työllistää Penttiä pidemmäksikin aikaa.

Pentti on tuttu esiintyjä kyläteatterissa, laulutilaisuuksissa ja rivitanssipurukassa. Tuttua yrittäjää on helppo pyytää paikalle avaamaan laajakaistat, poistamaan virukset tai huoltamaan sähköpaimenet.

Lisätietoja: www.kolumbus.fi/e.h.p

Valokuitu maksaa mutta herättää innostusta

Kruunupyssä rakennetaan tulevaisuuden verkostoa

Kuva: Nina Plogman.

Kruunupyyn Pohjoisen Alavetelin kylässä rakennetaan valokuituverkosta, jossa kulkee niin televisiokuva kuin 100 megabittiä sekunnissa siirtävä laajakaistaverkko. Liittyminen on kallista. Se maksaa 1 000 euroa taloa kohti. Koska innostus kylässä kuitenkin oli suuri, suunnittelussa lähdettiin siitä, että 50 kylän 85 talosta liittyä verkostoon. Liittyjiä on jo yli odotusten: 64 taloa.

Alavetelin valokuituverkon suunnittelu alkoi vuonna 2003 Pomo-rahoitteisella hankkeella. Mallia haettiin niin muualta Pohjanmaalta kuin Ruotsistakin. Ruotsissa tutustuttiin kyliin, jotka olivat elpyneet aivan uuteen kukoistukseen valokuituverkoston ansiosta. Nuorille hyvät tietoliikenneyhteydet merkitsevät paljon. Tavoitteena on houkuttaa Alaveteliin uusia asukkaita, ja tämä hanke tähtää pitkälle tulevaisuuteen.

Rakennushankkeen kustannusarvio oli noin 160 000 euroa, josta 100 000 euroa tulee Alma-rahana TE-keskukselta ja kunnalta. Omarahoitusosuus on noin 60 000 euroa. Talkootyön ansiosta kustannukset ovat pysyneet suunnitelluissa raameissa. Valokaapeliverkoston kustannukset vaihtelevat paikallisten olosuhteiden mukaan; Pohjanmaan Kuusiokuntien 2 000 liittyjän valokaapeliverkko maksoi noin 6 euroa metriä kohti.

Kesällä 2005 valokuitukaapelit kaivettiin Pohjoisen Alavetelin alueen taloihin. Talot sijaitsevat yhdeksässä pienemmässä kylässä, joista suurin on Sandbacka – 25 taloa – ja pienin kahden talon Storkärr.

Valokuitujen puhaltaminen kaapeliputkeen.

Kuva: Lillemor Lerbacka.

*Valokuituputkea asennetaan maahan.
Kuva: Nina Plogman.*

Kyläyhdistys järjesti kurssit valokuitujen puhaltamisesta kaapeliin ja kaapeleiden hitsaamisesta. Suuri osa työstä tehtiin talkoilla. Joka ilta oli mukana reilu kymmenen kyläläistä, eikä työ ollut raskasta, vaan seurusteluunkin jäi sopivasti aikaa.

Syksymmällä kaapelit sitten hitsattiin yhteen ja päästiin nauttimaan kaapelitelevisiosta viidestätoista kanavasta ja todella nopeasta laajakaistasta.

Verkon omistaa kyläyhdistys Hängbron (suom. Riippusilta). Yhdistys on saanut nimensä riippusillasta, joka yhdistää alueen kyliä. Kylät sijaitsevat Perhojoen kummallakin puolella noin neljän kilometriä pitkällä ja kaksi kilometriä leveällä alueella. Kun verkko on kyläläisten omistuksessa, niin nettioperaattoreita voidaan kilpailuttaa ja valita halvin. Verkko mahdollistaa tehokkaan etätönnön, videoneuvottelut sekä korvaa televisioantennit.

Kyläyhdistys perustettiin vasta vuonna 2003, sen tavoitteena on yhdistää kyläläisiä ja kehittää palveluja alueella. Kyläyhdistyksen tärkeimmät tavoitteet ovat alueen vetovoimaisuuden lisääminen ja palvelujen parantaminen. Alueella ei ole omaa kokoontumispaikkaa, mutta kyläyhdistyksen ylläpitämää nettiportaalia on tarkoitus kehittää tärkeäksi tapaamispaikaksi, kertoo portaalien ylläpitäjä Nina Plogman.

Kyläyhdistys on myös järjestänyt tietokoneen käytön peruskoulutusta, ja suunnitelmissa on tietokoneiden yhteisostoja.

Yhdistys käynnisti ripeästi suuren hankkeen, vaikka jäsenet eivät tietenkään ole alan ammattilaisia. He ovat kuitenkin oman kylänsä asiantuntijoita ja tietävät, minkälaista tulevaisuutta he haluavat rakentaa. Tukea on saatu niin maakuntaliiton IT-hankkeesta kuin paikalliselta puhelin-yhtiöltä.

Lisätietoja: www.nedervetil.fi

Tietokoneet tutuiksi ja nettipalvelut haltuun

Tietokoneita on tänään monessa kodissa, ja tietotupien suosio on siksi vähentynyt. Tietotupien nettikoneet ovat kuitenkin erityisesti kesäasukkaiden ja matkailijoiden ahkerassa käytössä. Tietotupa voi olla myös koulutuspaikka. Jos tyytyy hieman vanhempiin koneisiin, saa niitä hyvinkin edullisesti. Nettitupa on myös tapaamispaikka, jossa voi suunnitella ja toteuttaa kylän tiedotusta ja muuta kehittämistoimintaa.

Anjalankoskella kolmen kylän nettitupa

Anjalankosken Kaipiaisten, Saaramaan ja Enäjärven alueilla toimii vuonna 2001 perustettu Kylänettiyhdistys. Vuonna 2002 avattiin Kaipiaisten 400 asukkaan taajamassa nettitupa, jonka tehtävät ovat muuttuneet vuosien varrella.

Alussa nettitupa toimi koululaisten iltapäivien pelitupana. Osa koneista oli varattu hyötykäyttöön, mutta pelaaminen oli kuitenkin päällimmäisenä. Sitten siirryttiin toisiin tiloihin ja hankittiin lisää koneita. Nettituvassa on kymmenkunta tietokonetta, ei uusinta mallia mutta kuitenkin tarpeeksi tehokkaita esimerkiksi Windows XP:lle. Nyt tuvassa järjestetään kursseja, esimerkiksi yritysten henkilökunnan ATK-taitojen kertauskursseja. Enäjärven koulu tarjoaa valinnaisena kurssina tietotekniikkaa, ja opetus on Nettituvassa.

Nettituvassa tuotetaan kolmen kylän yhteinen Kylien kaiku -lehti. Lehdestä ilmestyy neljä numeroa vuodessa, lehden levikki on noin 1 300 kpl. Lehti jaetaan joka talouteen ja rahoitetaan kokonaan mainostuloilla, joita saadaan 600–1 000 euroa numeroa kohti. Enäjärven kylä teki Nettituvassa kyläesitteen, jota painettiin 1 000 kpl ja jaettiin messuilla ja tapahtumissa.

Nettituvan rahoitusta saatiin osaksi Leader-rahoitteisesta atk- ja elämyshankkeesta. Hankkeessa valikoiduille testiryhmille tarjottiin räätälöityä tietotekniikkaopetusta ja vapaa-ajan ohjelmaksi paikallisia luontoon ja kulttuuriin sekä ruokaan liittyviä elämyksiä. Elämysten tuottajina olivat yhteistyössä paikalliset yrittäjät. Hanke poiki muun muassa kotisivu- ja järjestelmätukitilauksia sekä kyläkursseja. Nettitupatoimintaa on voitu jatkaa tukityöllistämisen avulla.

Kaipiaisten nettituvassa on hyvä pitää kursseja, vaikka koneet eivät ole aivan viimeistä mallia. Tässä Vertti ja Tyne -hankkeen kyläasiamiehet tarkistavat sähköpostejaan. Kuva: Henrik Hausen.

Seuraavan hankkeen nimi oli NetVillage. Itäalan keravalainen yrittäjä Hannu Puhakka, alueen kesäasukas, otti yhteyttä Enäjärven kyläyhdistykseen ja Kylänettiyhdistykseen. Hannu oli yritystoiminnassaan miettinyt etätyön teettämistä vartenotettavana vaihtoehtona ja halusi kuulla, olisiko tällä alueella kiinnostusta asiaan.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu otti hallinnoitavakseen hankkeen työvoimapolitiittisen koulutuksen, jolla koulutettiin ohjelmoijia ja järjestelmäasiantuntijoita. Hankkeeseen osallistui myös yrityksiä pääkaupunkiseudulta. Lähtökohtana oli näiden yritysten atk-palvelujen kysyntä, kysyntään vastaava koulutus ja etätö Anjalankoskella.

Koulutuksen tuloksena perustettiin osuuskunta Sysmill, joka työllistää osapäiväisesti 8 jäsentään. Osuuskunta tarjoaa erityisesti pienyrityksille monipuolisesti muun muassa koulutusta, laitteiden ja ohjelmien asennusta ja ylläpitoa, tietoturva- ja kotisivupalveluita sekä palvelintilaa. Osuuskunta perustettiin vuoden 2005 alussa, pääpaikkana on Kaipiaisten nettitupa mutta jäsenet asuvat eri puolilla Kymenlaaksoa ja tekevät työnsä pääosin etätöinä. Osuuskunta välittää laajakaistaliittymiä ja se sai hoidettavakseen myös Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kotisivut.

Sysmill kuuluu myös IT-talkkariverkoston, joka toimii kolmen maakunnan eli Kymenlaakson, Päijät-Hämeen ja Pirkanmaan alueella. Verkoston kuuluu toinenkin osuuskunta: SF-Data Hollolasta. IT-talkkari toimii yrityksen ATK-tukena ja järjestelmien kehittäjänä. Palvelut suunnataan alle 10 työntekijän yrityksille.

Lisätietoja: <http://users.kymp.net/kylanetti/> , www.sysmill.fi/

Heinolan Kyläpirtti on tulevaisuudessa etäpalvelupiste?

Heinolan kirkonkylä sijaitsee vain kuuden kilometrin päässä kaupungista. Kirkonkylässä on noin 3 000 asukasta. Kuntaliitoksen jälkeen taajaman palveluja ruvettiin riisumaan, mutta aktiivisen toiminnan ansiosta kyläyhdistys on saanut tämän kehityksen pysäytettyä. Kylä valittiin valtakunnalliseksi Vuoden kyläksi vuonna 2005.

Kylätoiminnan keskus ja kyläläisten olohuone on punaisessa hirsitalossa sijaitseva Kyläpirtti. Kyläpirtissä on kahvilan, matkailuneuvonnan, suoramyyntipisteen ja kokoustilojen lisäksi myös hyvä tietotekniikan varustus. Nettikoneen käyttö maksaa 50 senttiä tunti, oman työaseman käyttö langattomassa verkossa 30 senttiä tunti, mustavalkoinen tuloste 20 senttiä ja faksin lähettäminen 80 senttiä perusmaksu + 20 senttiä sivu. Talossa on myös x-box-pelinurkka, joka on erityisesti koululaisten suosiossa.

*Heinolan Kyläpirtin paikallisverkossa pystyy pelaamaan useilla koneilla.
Kuva: Hannu Rinne.*

Kyläpirtin aktiivien haaveissa on Skynet-verkkopalvelu, jota he olivat esittelemässä Heinolan asuntomessuilla. Skynetin avulla voidaan korvata esimerkiksi pankkien ja valtion virastojen "tiskin yli" -asiointi. Henkilökohtainen palvelu tapahtuu videoneuvottelulaitteiden avulla, jolloin asioitaan voi hoitaa etäpalveluna. Järjestelmä hyödyntää laajakaistaistaverkkoa ja henkilön sähköistä tunnistamista. Käyttäjän ei tarvitse osata käyttää tietokonetta, vaan häntä ohjaa elävä ihminen yhteyden toisessa päässä. Skynetin rahoitus voisi tulla esimerkiksi siten, että Kyläpirtti toimisi julkishallinnon yhteispalvelupisteenä. Kaupunki ei ole vielä lämmennyt tällaisen palvelun rahoittamiseen.

Lisätietoja: www.kylapirtti.fi

Kylätoiminta ylläpitää lähipalvelu-uskollisuutta

Lähipalvelut tarvitsevat asiakkaita. Aktiivinen kyläyhdistys voi nostattaa lähikauppauskollisuutta niin, että kauppa säilyy mutta helppoa se ei ole, kun ihmisten elämä on tänä päivänä liikkuvampaa kuin ennen.

Karjaalla kyläkauppa avasi uudelleen ovensa

Vuonna 2000 Karjaan Mustion kylässä levisi huhu, että kyläkauppa on sulkemassa ovensa. K-kauppias oli vaikeuksissa. Kyläyhdistys kutsui heti koolle kyläkokouksen, johon tulikin väkeä tupa täyteen. Kun kauppa kuitenkin lopetti toimintansa, Mustion kyläyhdistys ry/Svartå byaråd r.f. aloitti heti aktiivisen toiminnan uuden kaupan saamiseksi kylälle.

Mustiossa ja sen lähiseudulla on noin 1 500 asukasta, etäisyys Virkkalaan on 12 ja Karjaalle 15 km. Kyläyhdistys otti heti yhteyttä kaikkiin kauppaketjuihin, jotka olivat "periaatteessa myönteisiä" asialle, mutta asia ei lähtenyt etenemään. Karjaan yksi kauppias olisi ollut valmis avaamaan sivupisteen Mustioon, mutta se ei sopinut keskusliikkeen kuvioihin.

Kyläyhdistys käynnisti kampanjan, jolla nostatettiin lähipalvelu-uskollisuutta. Kyläkokouksissa sekä naapurien ja tuttavien kanssa keskustellessa nostettiin esille kysymys: jos saisimme kyläkaupan takaisin, niin ostaisitko sitten sieltä? Myös kauppaketjut tekivät omia kartoituksiaan.

Kuva: Mia Saloranta.

Neuvotteluyhteyttä ketjuihin ylläpidettiin säännöllisesti, mutta kylän kauppakiinteistöön tuli joksikin aikaa lämpövaatteita valmistava yritys, joka kuitenkin ei menestynyt. Lopulta vuonna 2004 kyläyhdistyksen puheenjohtaja Bertel Sundman sai odotetun puhelun: Tradeka oli päättänyt, että perinteikkääseen kauppakiinteistöön avataan Siwa-kauppa. Avajaiset pidettiin 25.11.2004, ja paikalla olivat sekä kyläyhdistyksen että Karjaan kaupungin edustajat.

Kyläkauppa työllistää 4–5 henkilöä, suuri osa työntekijöistä on löytynyt omalta kylältä. Kaupan valikoima on laajempi kuin ketjun kaupunkimyymälöissä, jonkun verran myös oman kylän tuotteita on myynnissä. Kyläyhdistys pitää edelleen yhteyttä Tradekaan, josta on kerrottu, että kyläkaupan myynti ylittää odotukset. Bertel Sundman kuitenkin korostaa, kaupan säilyvän vain, mikäli asiakasuskollisuus pysyy ja kyläläiset keskittävät hankintansa kyläkauppaan.

Toiminta kaupan hyväksi ei tietenkään noussut tyhjistä. Kyläyhdistys oli vuonna 2003 toteuttanut vanhan veturin kunnostuksen. Sähköveturi eli mustiolaisittain "Pässi" on vuodelta 1903, joten 100-vuotispäiviä vietettiin 12.7.2003. Pässi kuljetti aikoinaan puuhioketta 4 km:n päässä olevalle rautatieasemalle. Paluukuormassa oli tavallisesti kivihiiltä lämmityskattilaan, mutta myös halkoja ja massapropseja hiomolle. Nämä kuljetukset jatkuivat vuoteen 1964, jolloin juna poistettiin käytöstä - nyt se on kylän nähtävyys.

Kauppakysymyksen ratkeaminen antoi uutta puhtia kyläyhdistykselle, ja seuraavana vuonna saatiin kylälle rakennettua lasten leikkipaikka. Kylän asukasmäärä on kasvussa ja sekä suomenkielinen että ruotsinkielinen koulu ovat voimissaan. Kyläyhdistyksellä, kouluilla ja kirjastoyhdistyksellä on yhteiset Internet-kotisivut. Kirjastoyhdistys ylläpitää kylän kirjastoa, Ekkullan monitoimitilaa ja kotiseutumuseota.

Kyläyhdistyksen kyläkysely tehtiin elokuussa 2005 ja palaute kylän toiminnasta oli erittäin myönteinen. Bertel Sundman kiittää myös Länsi-Uudenmaan kyläasiamiestä hyvästä yhteistyöstä. Kyläsuunnitelma on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2006 kuluessa. Suunnitelma jaetaan joka kotiin. Yksi tavoite on lisätä kiinnostusta oman kylän palvelujen säilyttämiseen.

Lisätietoja: www.svartamustio.fi

Kuva: Mia Saloranta.

Palveluasuminen sopii maaseudulle

Dragsfjärdin saaristoon palvelukoti paikallisin voimin

Dragsfjärdin Hiittisten saarella on kaksi kylää - kirkonkylä ja Rosala - joissa on yhteensä noin 250 vakituista asukasta. Palvelukoti Solglimten sijaitsee näistä pienemmässä, Hiittisten kirkonkylässä. Palvelukoti valmistui syksyllä 2003 ja se on paikallisten järjestöjen ja seurakunnan perustaman säätiön omistama. Kodissa on kahdeksan asuntoa, iso yhteistila, keittiö, saunat, pesutupa, yksi henkilökunta-asunto ja muut tarpeelliset tilat.

Talon asunnot on kaikki suunniteltu liikuntaesteisille ja niissä on olohuone, makuualkovi, keittonurkkaus, WC ja suihku. Neliöitä on kussakin asunnossa 37,5 joten ne ovat kyllin tilavat pariskunnillekin. Jokaisella asukkaalla on siis talossa ikioma koti, jossa voi oleskella omassa rauhassa ja ottaa vastaan vieraita. Talon hoitoideologiaan sisältyy arvokkaan vanhenemisen tavoite ja myös saaristolaisuus - paikallisuutta ei haluta unohtaa.

Kodissa on todettu, että tuttu ympäristö, tutut ihmiset ja lähellä asuvat sukulaiset vaikuttavat myönteisesti viihtyvyyteen ja turvallisuuteen. Juuri turvattomuuden tunne uhkaa vanhempia ihmisiä, varsinkin jos muisti heikkenee. Tutussa ympäristössä myös muistia harjoitellaan luontevasti, kun jutellaan tapahtumista, paikoista ja ihmisistä. Turvallisessa ympäristössä rauhoittavien lääkkeiden ja unilääkkeiden käyttöä voidaan vähentää. Säännöllisen ulkoilun on todettu edistävän erityisesti vatsan toimintaa mutta myös immuunivastetta ja nukkumista.

Talon rakentamiseen saatiin Raha-automaattiyhdistykseltä (RAY) avustusta 46 % mutta toiminnanjohtaja Pia Nylund kertoo, että Solglimten oli viimeisiä, jotka rakennettiin RAY:n avustuksella -RAY suuntaa nyt apunsa toisenlaisiin kohteisiin.

Solglimten työllistää noin viisi henkilöä. Talo luokitellaan palvelukodiksi, ja näin ollen esimerkiksi yöpäivystys ei ole pakollinen. Yöpäivystyksestä on kuitenkin huolehdittu koko ajan talon avaamisesta lähtien. Alussa kyläläiset ja omaiset jakoivat yöpäivystysvuorot, sitten perustettiin omaisten yhdistys Hustomten ("Kotitonttu"), joka huolehtii yöpäivystyksestä. Tällä hetkellä yöpäivystyksen hoitaa kaksi talossa palvelevaa siviilipalvelusmiestä. Hustomtenin vapaaehtoisavustajat järjestävät edelleen talon asukkaille ja kyläläisille monenlaista virkistystoimintaa.

Solglimten on paitsi palvelukoti myös kokoontumispaikka Hiittisten ja lähikylien yhdistyksille, asukkaille ja kesävieraille. Talon itse järjestämien yleisötilaisuuksien tavoitteena on madaltaa kynnystä käydä ja ottaa osaa talon toimintaan. Kyläyhdistyksellekin talo tuli tarpeeseen, koska muuta kokoontumistilaa ei enää ole. Talossa järjestetään myös terveydenhoitajan

vastaanotot viikoittain ja kunta tilaa kodilta ateriapalveluja kylän ikäihmisille. Tarkoitus on kaikin puolin palvella myös ympäröivää kylää.

Talon toiminnan rahoitusta paikattiin alussa erilaisin keräyksin ja lahjoituksin, sekä kylän asukkaat että kesäasukkaat osallistuivat kiitettävästi. Pia Nylundin mielestä tätä mahdollisuutta on kuitenkin tältä erää käytetty tarpeeksi, ja kestävä rahoitus on palvelujen oikea hinnoittelu. Pienen kylän kyläläisten kukkarolla ei voi jatkuvasti käydä.

- Nyt kun talo on melkein täysi, näyttää tulevaisuus hyvältä, vaikka taksat ovat kaupunkien palveluasuntojen taksoja reilusti halvempia. Toimiminen saassa vaatii tietysti omat järjestelynsä, mutta niin kauan kuin yhteysalus kulkee noin 7 kertaa päivässä, niin se ei aiheuta meille lisäkustannuksia, kertoo Pia Nylund.

Kesäasukkaiden kanssa Solglimtenillä on paljon yhteistyötä. Mökkiläisiä on mukana Hustomten vapaaehtoistyössä, ammattilaisia on ollut myös sijaisina Solglimtenissä. Mökkiläiset ja purjehtijat käyttävät myös Solglimtenin saunaa, pesutupaa ja joskus ateriapalveluja.

Lisätietoja: www.salonseutu.fi/solglimten

Heinävedellä toimii monipuolinen hoitokoti

Pohjois-Heinäveden Palokin kylällä 60 km:n päässä lähimmästä kaupungista toimii Johanneskoti. Se tarjoaa tehostettua palveluasumista, johon sisältyy aina yöpäivystys. Koti on toiminut osakeyhtiömuotoisena vuodesta 1998 lähtien, ja sen omistavat Matti ja Merja Vihma. Koti toimii läheisessä yhteistyössä kyläyhdistyksen kanssa. Viimeksi kuluneen vuoden aikana on yhteistoimintaa ollut myös uuden Simsakat-palveluosuuskunnan kanssa. Hoitokoti työllistää yrittäjäpariskunnan lisäksi 6 henkilöä.

Kuva: Matti Vihma.

Johanneskoti tarjoaa asumispalvelujen lisäksi kotipalveluja ja asiantuntijapalveluja sosiaalialan yrityksille. Monipuolisuus on yrityksen valtti. Asuntoja on välillä tyhjillään ja silloin jopa neljännes tuloista saadaan asiantuntija- ja kotipalvelujen myynnistä. Laadunkehittämistyötä tehdään niin kunnissa, yrityksissä kuin kolmannen sektorin järjestöissäkin.

Yleensä kunta maksaa kodin hoito-osuuden ja asukas itse vuokra- ja ateriaosuuden. Kodissa on ollut myös kokonaan itse maksavia asiakkaita, laskutus on silloin hieman alle 3 500 euroa kuukaudessa eli lähellä maanlaajuista keskiarvoa tai hieman sen alle.

Johanneskoti on palkittu järjestelmällisestä laatutyöstä ja myös vuoden hoivayrityksenä vuonna 2004. Toimitusjohtaja Matti Vihma korostaa, että maaseutuyrityksen osaamisen pitää olla erittäin monialaista. Julkisen sektorin kilpailutukset tehdään usein kömpelösti. Kun suurin osa kustannuksista menee palkkoihin ja henkilökunnan pätevyysvaatimukset säädetään, niin kovin suurta varaa hintakilpailuun ei ole. Siksi on tärkeää, että kilpailun vääristymiä ei ole erilaisten tukien kautta ja niistä onkin suurimmaksi osaksi päästy. Vihma luottaa nyt lujasti yrityksensä tulevaisuuteen.

Lisätietoja: www.johanneskoti.fi

Monipalvelukeskus tuo uutta eloa kylään

Kyltien palveluita halutaan säilyttää ja uusiin ratkaisuihin on myös valmiuksia. Kyläkoulu on monessa kylässä ykkösasia, mutta palveluita on muitakin: lasten päivähoito, kyläkauppa, kahvila, posti, apteekki, terveydenhoito, nuorten tilat, harrastustoiminta, liikuntatilat. Keräämällä erilaisia julkisia, kaupallisia ja yhdistystoiminnan palveluja saman katon alle voidaan löytää pienellekin kylälle toimiva ratkaisu.

Nastolassa Kyläpaikka ja ryhmäkoti palvelevat monia

Seestan kylän koulu lakkautettiin vuonna 2000. Koulu myytiin, ja näin kylältä katosivat myös yhteiset kokoontumis- ja harrastustilat. Vuonna 2002 koulu saatiin vuokratuksi takaisin Manna ry:lle palvelutoimintakäyttöön. Manna ry on vuonna 1996 perustettu palvelujärjestö, jolla on palvelukoteja 38 asukkaalle naapurikylä Uusikylässä.

Seestan kylän harrastustoiminta on elpynyt koulun lakkauttamisen jälkeisestä aallonpohjastaan. Kuva aktiivisesta kuvataidekerhosta. Kuva: Marja-Leena Pellikka.

Koulu sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien ja kohtuullisten etäisyyksien päässä Lahdesta, Heinolasta ja Nastolasta. Rakennus sopii monenlaiseen käyttöön, tilojen kunnostamiseen saatiin tukea Etpähätoimintaryhmältä. Näin saatiin toimivat tilat vanhusten päivätoiminta- ja kylvetyspalveluille sekä kokoontumiseen.

Seestan Kyläpaikan avajaiset pidettiin jo joulukuussa 2002. Seuraavana vuonna käynnistettiin kunnan rahoittama vanhusten päivätoiminta torstaisin sekä kylvetys- ja pyykkipalvelu alueen vanhuksille perjantaisin. Kylän toimijoista Seestan Martat alkoivat kokoontua säännöllisesti tiloissa, ja useat yhdistykset ja henkilöt ovat järjestäneet siellä kokouksia, tapahtumia ja juhlia.

Alkusyksystä 2003 vapautui koulun pihapiirissä sijaitseva, 1950-luvulla rakennettu asuntorakennus. Rakennukseen perustettiin pienryhmäkoti Seestan Mannakoti, joka tarjoaa tehostettua asumispalvelua asukkaille, jotka hyötyvät kuntouttavasta ja toiminnallisesta ympäristöstä maaseutumiljöössä.

Kotiin mahtuu kuusi asukasta. Tällä hetkellä kaikki asukkaat ovat lahtelaisia, mutta myös muiden kuntien asukkaat voivat kuntapäätöksellä asua Seestan Mannakodissa. Kotipalvelut, päivätoiminta ja kylvetyspalvelu ovat pääosin tarkoitettu lähiympäristön vanhuksille ja muille palveluja tarvitseville. Tällä hetkellä asumis- ja tukipalvelut Seestalla työllistävät 5–6 henkilöä, joista suurin osa on kyläläisiä.

Vuonna 2004 käynnistettiin Seestan kyläverstas -hanke, jolla entiseen kouluun rakennettiin ATK-työskentelypaja ja muihin rakennuksiin käsityö- ja metallipajat. Pajoja käyttävät Mannakodin asukkaat ja kyläläiset, mutta muutakin käyttöä kehitellään, esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa ja ohjattua työpajaa nuorille. Tiloissa toimii aktiivinen kuvataidepiiri ja 4H-kerho. Tietokonekursseja on järjestetty sekä vapaaehtoispuhjalta että kansalaisopiston kautta. ATK-piste kylällä laajentaa myös loma-asumisen mahdollisuuksia.

Kesäkahvila Päivänsäde ja Menninkäinen järjestettiin vapaaehtoisvoimin Manna ry:n, Seestan Marttojen ja Nastolan Pelastakaa Lapset ry:n yhteistoimintana. Kahvila toimi ensin koulun välittömässä läheisyydessä sijaitsevassa vanhassa Alestien Torpassa kahtena kesänä. Toiminta siirrettiin kuitenkin kylätalolle, jossa toimii myös lounaskahvila ja pitopalvelu.

Manna ry on kolmannen sektorin palveluntuottajajärjestö, joka tukee yksilöiden ja perheiden selviytymistä arkielämässä. Yhdistyksenä Manna ry on sitoutunut kristilliseen arvopohjaan, joka käytännössä tarkoittaa arjen diakoniaa ja palvelemista. Aatteellinen yhdistys ei tavoittele palvelutuotannossaan liiketaloudellista voittoa. Taloudellisena tavoitteena on ammatillisesti tuotettujen palvelujen menojen kattaminen ostopalvelumaksuina ja käynnistysvaiheen jälkeinen itsenäinen, subventoimaton toiminta.

Manna ry:n toiminnanjohtaja Marja-Leena Pellikka on Seestan kylän paluumuuttaja. Hän on itse käynyt kyläkoulussa, joka nyt toimii kylätalona. Pellikan mielestä Kyläpaikka ja palvelukoti ovat jo elvyttäneet kylän toimintaa ja identiteettiä merkittävästi. "Tämän kehityksen tutkiminen ja mittaaminen voisi olla mielenkiintoinen kohde tutkimukselle, jolla voitaisiin kartoittaa toimintakyvyn palauttamisen ja sosiaalisen pääoman lisääntymisen mahdollisuuksia taantuneessa kartanokyläyhteisössä", Pellikka sanoo.

Kylässä on myös kasvavaa kiinnostusta paikallishistorian tutkimiseen ja hyödyntämiseen. "Seestan kartanokylän historian esiin nostaminen, kokoaminen ja julkaiseminen on tärkeää lähes täysin mitätöidyn ja taantuneen kylän elinvoiman säilyttämiseksi", Marja-Leena Pellikka miettii.

Alestien Torppa on kartanon ja koulun ohella harvoja vanhoja rakennuksia kylässä. Puolivuotisen Kylän Torppa -hankkeen aikana vuonna 2005

aloitettiin työ, joka jatkuu hankeajan jälkeenkin. Torppaa ja sen miljöötä on kohennettu, Kylän Torpalle on kehitetty käyttösuunnitelma ja ohjelma, jota on toteutettu kuluneen vuoden aikana.

Lisätietoja: www.manna.fi

Syksyllä 2005 Seestan kyläpaikassa järjestettiin sieninäyttely paikallisin talkoovoimin. Kuva: Marja-Leena Pellikka.

Sosiaalisen yrityksen mallia kokeillaan maaseudullakin

Sosiaalisesti yritykseksi kutsutaan yritystä, joka kantaa yhteiskunta-vastuuta työllistämällä vammaisia ja pitkäaikaistyöttömiä. Sosiaalinen yritys merkitään työministeriön ylläpitämään rekisteriin. Kaikille työntekijöille maksetaan näissäkin yrityksissä työehtosopimusten mukaista palkkaa. Sosiaalisten yritysten rekisteriin kuuluminen ei tuo yritykselle automaattisesti tukea, mutta työllistämistukia saa muita yrityksiä paremmilla ehdoilla.

Orivedellä kyläläiset työllistävät ja kantavat vastuuta

Oriveden Eräjärvi on 900 asukkaan kylä, joka aikoinaan on ollut oma kuntansa. Ehkä siksikin siellä on totuttu hoitamaan omia asioita itse. Eräjärven kehittämissyhdystys ry perustettiin vuonna 1991. Yhdistyksen palvelupiste on monipuolinen: siinä on posti, tavallista laajempi lääkekaappi, kyläläisten tuotteiden suoramyypintipiste, matkailuinfo, nettipiste, pestipalvelu ja paljon muuta. Eräjärvellä on muitakin erittäin aktiivisia yhdistyksiä kuten urheiluseura, kulttuuriyhdistys, työväen näyttämö, Punaisen ristin osasto, 4H ja Martat. Kylän kulttuuritoiminta on vilkasta, ja kylässä on uusi kyläkoulu.

Pestipalvelutoimintaan saatiin aiemmin Raha-automaattiyhdistyksen tukea. Tuettu palvelu suunnattiin vanhuksille, muilta perittiin täysi kustannuksia vastaava hinta. Vuoden 2005 alusta alkaen RAY:n avustus jäi pois, ja nyt veloitetaan kaikilta täysi, kustannukset kattava hinta: 18 euroa tunnilta sekä matkakorvaus 40 snt/km. Asiakas voi hyödyntää palvelun verovähennysoikeutta.

Yhdistys julkaisee myös viikottaisen infolehden, joka jaetaan talkoilla jokaiseen kotiin – talvella 650 ja kesällä 750 kpl. Infolehti kustannetaan mainostuloin. Eräjärvellä on myös otettu hoidettavaksi suuri määrä kylän kehittämishankkeita. Toimintaa rahoitetaan myymällä kirjanpito-, isännöinti- ja muita palveluja sekä postista, veikkauksesta ja tuotteiden ja palvelujen myynnistä saaduilla tuloilla. Kehittämissyhdystys työllistää kaksi toimistotyöntekijää, pestipalvelussa 1–2 työntekijää, atk-avustajan ja kolme osa-aikaista projektityöntekijää. Kesäkausina on lisäksi työllistetty kylän nuoria.

Toiminta kehittyy kylän tarpeiden mukaan. 1990-luvulla tietotupatoiminta oli tärkeää, ja toimistossa oli viisi yleisökonetta. Nyt kun koneita on yhä useammassa kodissa, palvelukeskuksessa ei ole kuin yksi nettikone yleisessä käytössä.

Kehittämissyhdystyksen pestipalvelun pysyviä asiakkaita ovat sotainvalidit, joiden siivouspalvelun valtio maksaa ostosopimuksella. Toinen yhtä tärkeä kohde on kaupungin kotipalvelu, jota myös hoidetaan ostosopimuksella. Kolmas oli naapurikunnan Kuhmalahden kotipalvelu, mutta tämän kunta kilpailutti ja palvelu meni yksityiselle yrittäjälle. Asiakkaat tilaavat myös suoraan palveluja kehittämissyhdystykseltä.

Elokuussa 2005 Eräjärven kehittämissyhdystys sai sosiaalisen yrityksen statuksen, jonka ansiosta se voi hyödyntää työllistämistukia normaaleista työnantajista poikkeavin ehdoin, esimerkiksi siten, että vajaakuntoiseksi todetun työntekijän työllistämistukijakso voi olla huomattavasti normaalia puolivuotiskautta pidempi. Kehittämissyhdistyksen taloudenhoitaja Reijo Kahelin sanoo aina mieltäneensä yhdistyksen toiminnan sosiaalisiksi. Onhan se työllistänyt oman kylän ja lähialueen ihmisiä, ja palveluja on tarjottu kysynnän mukaan. Työsuhteet eivät suinkaan aina ole katkenneet hankkeiden tai työllistämistuen loppuessa.

Sosiaalisen yrityksen pitkäjänteinen työllistämistavoite todettiin yhdistyksen toimintakulttuurille sopivaksi. Toiminnan tuotot ovat siirtyneet aina yhdistyksen kehittämis- ja palvelutoimintaan. Yleensä kylien kehittämisen voimavarana pidetään talkootyötä, mutta pelkästään sen varassa ei pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen toiminta ole mahdollista. Tarvitaan työntekijöitä, jotka toteuttavat kehittämis- ja palvelutoimintaa.

Ilmoittautuminen sosiaalisten yritysten rekisteriin toi yhdistykselle uutta maanlaajuista kiinnostavuutta, mutta paikallisesti oli niitäkin, jotka mielsivät nimikkeen kielteisesti - voiko yrityksen työn laatuun luottaa? Tiedottamisella pyritään saamaan kaikki vakuuttuneiksi siitä, että ollaan tekemässä täyspäisten vaativaa työtä.

Kylän aktiivinen toiminta ei ole mennyt hukkaan. Noin 60 kilometrin päässä Tampereelta ja 20 km Oriveden keskustasta sijaitseva Eräjärvi kasvaa ja houkuttelee erityisesti lapsiperheitä. Uusi kyläkoulu valmistui kesällä 2005 ja siinä on 67 oppilasta.

Lisätietoja: www.erajarvi.net

*Kyläläisten itse perustama apteekki on saanut virallisen luvan käyttää nimeä kyläapteekki. Lääkelain mukaan kyse on lääkekaapista mutta 300 käsikauppavalikoimalla kyse on tavallista laajemmasta toiminnasta. Reseptilääkkeet hankitaan kaksi kertaa viikossa, reseptit faksataan Oriveden apteekkiin ja viedään sitten myös tarkistettavaksi. Järjestelmä on nopea ja toimiva. Apteekki on yhdistykselle merkittävä tulonlähde.
Kuva: Hannele Kortesoja.*

Paikallisilla hankkeilla luodaan hoivapalveluja

Tuuloksen 4H kehittyi hoivapalvelujen tuottajaksi

Tuuloksen 4H-yhdistyksen toiminta oli vakavasti uhattuna vuonna 1997. Kunta ei enää halunnut entisessä määrin rahoittaa pienen kunnan "pelkkää kerhotoimintaa" eikä oma varainhankinta enää riittänyt kattamaan toiminnanjohtajan palkkaa ja muita kuluja.

Samaan aikaan käynnistettiin alueella Keski-Hämeen Leader II -ryhmän toimintaa. Ensimmäisten joukossa rahoitettiin Tuuloksen 4H:n vanhuspalveluiden kehittämishanketta, jossa syksyllä 1997 koulutettiin 20 vanhusten avustustyöstä kiinnostunutta eri-ikäistä naista.

Varsinainen työ aloitettiin tammikuussa 1998. Asiakkaita oli aluksi vähän, ja työntekijät tekivät muutaman tunnin viikossa. Tarvetta kuitenkin oli, hyvä työ puhui puolestaan; sitkeällä tiedottamisella asiakaskunta alkoi kasvaa. Työnjohdosta, laskutuksesta, palkanmaksusta ja tilausten vastaanotosta vastasi aluksi yhdistyksen toiminnanjohtaja Aila Keskinen muun toiminnan ohella.

Seuraava hanke aloitettiin Hämeen liiton rahoituksella kesällä 1999 Hauhon, Tuuloksen ja Lammin alueella, jälleen toiminnasta kiinnostuneiden koulutuksella. Vuosina 2000–2004 toteutettiin samoissa kunnissa edelleen Hämeen liiton rahoituksella Lähilinkki -projekti, johon palkattiin päätoiminen työnjohtaja projektipäälliköksi.

Nyt, tammikuussa 2006, yhdistyksen kotipalvelu toimii täysin tulorahoituksella. Työssä on edelleen päätoiminen työnjohtaja ja n. 15 työntekijää, joista osa on kokopäivätoimisia ja osa omasta halustaan osa-aikaisia. Nuoria työllistetään lähinnä kesäaikaan ulko- ja pihatöihin.

Asiakkaita Lammilla, Tuuloksessa ja Hauholla on yhteensä noin 400, joista puolet maksavat asiakasmaksunsa kokonaan itse ja noin puolet ovat kunnan ostopalvelujen piirissä.

Yhdistyksen toiminnanjohtaja vastaa edelleen laskutuksesta, palkanmaksusta ja taloussuunnittelusta. Kaikki asiakkaat maksavat matkasta riippumatta matkakorvausta 2 euroa käyntiä kohti, näin tasataan kustannuksia niin, että palvelu ei tule kaukana asuville asiakkaille kohtuuttoman kalliiksi.

Tuuloksen 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja Aila Keskinen sanoo, että yhdistyksen on osattava muuttua yhteiskunnan muutoksen mukana. Perinteinen kerhotoiminta ei enää riittänyt, joten vastattiin vanhustyön haasteeseen. Nyt toiminta on vakiintunut, hankerahoitusta ei enää tarvita ja palvelutoiminta työllistää kolmen kunnan alueella 16 henkilöä. Toiminnassa on myös toteutunut se tärkeä periaate, että hankerahoituksella palkattu työntekijä on saanut jatkaa tehtävässään. Hänen palkkansa pystytään kattamaan toiminnan tuloilla.

Toiminta on pitkäjänteistä – ensimmäisistä, vuonna 1997 koulutetuista työntekijöistä on useita edelleen yhdistyksen palkkalisioilla. Asiakassuhteet ovat vakiintuneet, toiminnan tärkeänä valttina onkin, että asiakkaat tietävät saavansa aina saman, tutun työntekijän luokseen.

Tuuloksen 4H-yhdistyksen esimerkki osoittaa, että kolmannen sektorin toiminta on usein kaksijakoista. Toisaalta se on perinteistä yhdistys- ja kerhotoimintaa, toisaalta kilpailutettua, liiketaloudellisesti kannattavaa ”yritystoimintaa”. Molemmille on yhteistä se, että palvelemaan ympäröivää yhteiskuntaa ja maaseudun eri-ikäisiä ihmisiä.

Lisätietoja: <http://hame.yhdistykset.4h.fi/> > Työpalvelutoiminta > Senioripalvelu

Parkanon 4H-kurssi johti pysyvään palveluun

Parkanossa 4H-yhdistys järjesti vuonna 2005 senioripalvelukurssin, jossa opittiin erilaisia palvelutaitoja.

Kurssilla opittiin, miten kohdata vanhus. Myös vuorovaikutuksesta ja hyvästä palvelusta, ikääntymisestä, hätätilanteista, apuvälineistä ja vanhusten liikunnasta saatiin tietoa. Myös käytännön siivous, ruokahuolto ja erityisruokavaliot olivat esillä. Setlementtiyhdistyksen edustaja kertoi vapaaehtoistyön tukemisesta. Paljon asiaa tiukassa paketissa – onneksi runsaan kymmenen kurssilaisen joukko oli motivoitunut ja aktiivista oppimaan uusia asioita.

Kouluttajina toimivat oman kunnan ammattitaitoiset ihmiset kotipalvelusta, palvelutalolta, ruokahuollosta, vapaaehtoistoimijoista sekä yrittäjistä ja paikallisesta Lupaus-koulutushankkeesta.

Apuna seniorin arjessa -hankkeen kautta on työllistynyt pysyvästi kaksi aikuista ja kaksi nuorta työntekijää – ajoittain muitakin, tarve kasvaa koko ajan. Työntekijät tulevat eri puolilta Parkanoa, ja näin voidaan vastata myös kyläalueiden tarpeisiin. Toiminnan yhteistyökumppaneiksi ovat nousseet Parkanon kotipalvelu ja Palvelutalo Rauhala sekä yksityinen Palvelutalo Rantakoto. Nimestään huolimatta 4H-yhdistyksen palvelua voivat hyödyntää myös lapsiperheet ja muutkin apua tarvitsevat.

Lisätietoja: <http://yhdistykset.4h.fi/> > 4H Piirit ja yhdistykset > Parkano

Kuivasjärveläinen Minna Vienola suoritti kurssin ja piti sitä antoisana. Vaikka moni asia oli perheenäidille tuttua, sai kurssilta myös paljon uutta tietoa. Minnaa työ ikäihmisten parissa kiinnostaa kovasti, ja ajatuksissa on ollut oman yrityksen perustaminen muutaman vuoden kuluessa. Kuva: Maarit Lehto.

Hollolan Avittajat-kurssi kouluttaa auttajia tarpeeseen

Hollolan 4H-yhdistys ja Tyne-hanke järjestivät yhdessä Avittajat palvelukurssin.

Hollolan ja Orimattilan 4H:n Avittajat -palvelu auttaa ikäihmisiä kotiaskareissa, kuten siivouksessa, ikkunanpesussa ja pihatöissä. Veloitus on selkeä: 16 euroa tunnilta sisältäen matkat lähialueella. "Avuntarvitsijoita on enemmän kuin apua on mahdollista antaa", toteaa Hollolan yhdistyksen toiminnanjohtaja Mervi Jauho.

Palvelukurssin tarkoituksena on antaa valmiuksia ja vinkkejä käytännön kotityöhön ikäihmisten parissa. Kurssiin kuuluu lisäksi päivän tutustuminen kunnan kotipalveluun tai palvelutaloon. Myös verotuksessa saatavaan kotitalousvähennykseen perehdytään, koska kotityöpalvelun laskut ovat verovähennyskelpoisia.

Toiminnan käynnistyminen ei ollut aivan helppoa. 4H-yhdistyksillä ei ollut työpalvelutoimintaa ennen kuin sitä käynnistettiin Etpähä-toimintaryhmän rahoittamilla hankkeilla. Ensin vuonna 2003 Hollolassa ja Orimattilassa oli erilliset hankkeet ja vuonna 2004 yhteinen Arjen avittajat -hanke. Hankkeisiin sisältyi koulutusta kunnallista kotipalvelua täydentäviin tehtäviin.

Lisätietoja: www.4h.fi/hollola > Avittajat-palvelu

Äetsän koulutus toi lisää palveluja ja uusia yrittäjiä

Tyne-hankkeen ensimmäisten tehtävien joukossa oli Äetsän Elävät kylät -hankkeen pyynnöstä aloitettu kotipalvelukoulutus. Koulutuksen runko oli peräisin 4H-järjestöltä, sitä täydennettiin työharjoittelulla ja muokattiin yhdessä kotipalvelun ohjaajan kanssa Äetsän tarpeisiin. Koulutus onnistui hyvin, mukana oli 15 motivoitunutta henkilöä, joista osalla oli jo alan koulutus.

Kurssin loputtua oli tarkoitus organisoida osuuskunnaksi, sillä Äetsässä ei ollut tarkoitukseen sopivaa valmista organisaatiota. Asiaa selviteltiin, mutta loppujen lopuksi kurssilaiset päätyivät perustamaan omat yrityksensä, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä. Omien yritysten perustaminen tuotti joillekin yrittäjille avuksi starttirahaa.

Viisi yritystä aloitti toimintansa 1.10.2005. Yhteiseksi markkinointinimeksi valittiin Kylä Luudat. Yhteisessä koulutuksessa syntyi keskinäinen luottamus, ja ryhmän yhteistyö toimii hyvin. Pääosin asiakkaat ovat yksityisiä, kunta ei vielä ole käyttänyt kovinkaan paljon ostopalveluja.

Myöhemmin ryhmään ei ole enää voinut liittyä, mikä on ehkä tulevaisuuden ja kasvutarpeiden kannalta hankalaa. Tulevaisuus osoittaa, miten hyvin tällainen viiden yrittäjän yhteistyö toimii ja miten se käytännössä eroaa esimerkiksi yhdistysten tai osuuskuntien hoitamasta palvelutuotannosta.

Lisätietoja: www.pirkankylat.fi > hoivahanke